

Zülfü Livaneli'nin Kardeşimin Hikâyesi Romanına Psikanalitik Bir Yaklaşım

A Psychoanalytic Approach to Zülfü Livaneli's Novel Kardeşimin Hikâyesi

DOI: 10.38155/ksbd.1476707

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
01/05/2024

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
16/10/2024

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
31/12/2024

KARADENİZ SOSYAL
BİLİMLER DERGİSİ

Dr., Ülkü YILMAZ
ulkuyilmaz67@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9396-5351

Etik Kurul Beyanı: Bu çalışma, insanlardan veri ve örnek toplamayı gerektiren, anket, inceleme, alan çalışması ve deney içeren araştırmalar kapsamına girmediğinden etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir.

Öz

Edebiyat ve psikoloji temelde insanı ele almaları bakımından yakın ilişki içindedirler. Edebiyat ve psikoloji arasındaki ilişkinin bilim olarak ortaya çıkıp ele alınması, edebi eserdeki psikolojik unsurların belirlenmesi Freud'la başlar ve psikolojinin önde gelen isimleri bu ilişkiyi destekleyen araştırmalar yapmaya devam ederler. Freud'la başlayan psikanalitik açıdan yapılan incelemeler zaman içinde değişime uğrayarak yazar odaklı olmaktan çıkıp eseri merkeze alan bir hüviyet kazanmıştır. Çalışmamızda Zülfü Livaneli'nin Kardeşimin Hikâyesi adlı romanı psikanalitik eleştiri kuramı çerçevesinde eser merkezli incelenmiştir. Bu bağlamda yazarın kişisel hayatından ziyade eserin başkışısının psikolojik durumu tahlil edilmiştir. Diğer roman kişileri de başkışı ile ilişkileri nispetinde psikolojik açıdan değerlendirilmiştir. Çalışmamızda psikolojik incelemeye geçmeden önce eser hakkında kısaca bilgi verilip ardından roman özetlenmiştir. Devamında ise roman kişilerinin ruhsal durumları kurmaca karakterler değil de gerçek insanlarmış gibi psikanalitik açıdan incelenmiştir. Buna göre roman başkışısının ve incelemeye konu olan diğer roman kişilerinin çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde yaşadığı ruhsal ve fiziksel travmaların psikolojileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu çalışma sırasında başta Sigmund Freud olmak üzere Carl Gustav Jung, Irvin D. Yalom, Karen Horney, Otto Rank, gibi psikanalistlerin teorik bulgularından faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Psikoloji, Travma, Zülfü Livaneli, Kardeşimin Hikâyesi.

Abstract

Literature and psychology are in close relationship in that they basically deal with humans. The emergence of the relationship between literature and psychology as a science and the identification of psychological elements in literary works began with Freud, and then the leading figures of psychology continued to conduct research supporting this relationship. Psychoanalytic studies, which started with Freud, have changed over time and have become work-centered rather than author-focused. In our study, Zülfü Livaneli's novel named Kardeşimin Hikâyesi was examined in a work-centered manner within the framework of psychoanalytic criticism theory. In this context, the psychological state of the protagonist of the work was analyzed rather than the author's personal life. Other characters in the novel were also evaluated psychologically in proportion to their relationships with the main character. In our study, before moving on to the psychological analysis, brief information about the work is given and then the novel is summarized. Subsequently, the mental states of the characters in the novel were examined psychoanalytically as if they were real people, not fictional characters. Accordingly, the effects of the psychological and physical traumas experienced by the protagonist of the novel and the other characters in the novel during their childhood and adulthood on their psychology were examined. During this study, theoretical findings of psychoanalysts such as Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Irvin D. Yalom, Karen Horney, Otto Rank were utilized.

Keywords: Literature, Psychology, Trauma, Zülfü Livaneli, Kardeşimin Hikâyesi.

Giriş

İnsanı merkeze alması sebebiyle tarih, sosyoloji, psikoloji, teoloji gibi diğer bilim dallarıyla yakın ilişki içinde olan edebiyatın psikoloji ile arasındaki ilişkinin bir bilim olarak ortaya çıkıp ele alınması ve edebi eserdeki psikolojik unsurların belirlenmesi Freud'la başlar. Freud, hem sanat eserini hem de yazarı psikanalitik bir bakış açısıyla değerlendirir (Emre, 2006: 291). Psikanalitik eleştiri, Freud'un insan psikolojisinde bilinç dışının rolü konusundaki görüşlerinden, ruhen hasta kişileri tedavi etmek için geliştirdiği psikanaliz yönteminden ve edebiyatla ilgili olarak bizzat kaleme aldığı deneme ve incelemelerden doğmuş; 1920'li yıllardan bu yana edebiyat alanında çok yaygın bir şekilde uygulanmıştır (Huyugüzel, 2018: 401).

Psikoloji biliminin edebiyat, edebi eser ve edebiyatçıya yönelik çalışmaları Freud'dan sonra da devam eder. Adler, Jung, Lacan, Fromm gibi psikolojinin önde gelen isimleri edebiyat ve psikoloji ilişkisini perçinleyen araştırma ve incelemeler yapmışlardır (Emre, 2006: 292).

İsmet Emre'ye göre psikanalitik eleştiri kuramı, edebiyat ve psikolojinin karşılıklı olarak birbirinden faydalandığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Edebiyat ve psikoloji, kendi alanlarında insanı bir bütünlük içinde ele alarak insana yaklaşılmaya çalışmaktadır. Hem edebiyat araştırmaları hem de psikoloji, insan ruhunu kavramaya, insanın düşünce, davranış ve duygularına yön veren bilinçaltı süreçlerine daha yakından bakmaya ve onu çevresinden koparmadan bir bütün olarak görmeye çabalayan çalışma sahalarıdır. Aralarındaki bu yakınlık her iki disiplini birçok açıdan ortak davranmaya ve birbirinden yararlanmaya yöneltmektedir (Emre, 2006: 295).

Kardeşimin Hikâyesi Romanının Tanıtım ve Özeti

Kardeşimim Hikâyesi, Ö. Zülfü Livaneli'nin ilk baskısı 2013 yılında yapılan romanıdır. Doğan Kitap'tan çıkan roman 27 bölüm, bir mektup ve Cumhuriyet Başsavcısı'nın verdiği, eserin kurgusuna dâhil olan, roman kişisi Mehmet Arslan hakkındaki takipsizlik kararından oluşur. Yazar, eserde yer alan mektup ve takipsizlik kararı ile romandaki soru işaretlerini aydınlatmaktadır. İç kapakta verilen bilgiye göre 5 ay gibi kısa bir sürede (Mayıs 2013- Eylül 2013) eserin 125 baskı yaptığı görülmektedir.

Kahraman anlatıcının hâkim olduğu eserde vaka ilerleyişinde kronolojik sıraya uyulmaz. Eserde geçen olaylar 2011 yılında yaşanmasına karşın geriye dönüş tekniğinden istifade edilerek zamanda geriye gidilir. Romanda geriye dönüş tekniği ile Doğu Bloku'nun dağıldığı, Kızıl Ordu'nun Afganistan'dan çekildiği zamanlar anlatılır (Livaneli, 2013: 129). Bu

Zülfü Livaneli'nin Kardeşimin Hikâyesi Romanına Psikanalitik Bir Yaklaşım

bilgiler, okuyucuyu 1989 yılına götürmektedir. Eserin anlatma zamanı 11 Haziran 2011 ile 24 Haziran 2011 arasındır. Bu zaman diliminde Gazeteci Kız'la tanışan Mehmet, ona 1989 yılında Olga ile yaşadığı aşkı anlatır.

Romanın başkişisi Mehmet Arslan, emeklilik günlerini geçirmek üzere Karadeniz kıyısındaki Podima köyüne yerleşir. Köy sakinlerine kendisini küçükken geçirdikleri trafik kazasında ölen ikiz kardeşi Ahmet Arslan olarak tanıtır. Podima'da kitap dolu bir evde sakin bir hayat yaşarken köyde işlenen cinayeti araştırmak için gelen gazeteci bir kızla tanışır. Gazeteci Kız'ın hayatına girmesiyle kendini Bin bir Gece Masalları'nın içinde bulur; ancak bu masalda Şehrazat erkektir ve Mehmet Arslan'ın kendisidir. Mehmet, Gazeteci Kız'a yaşadığı büyük aşkı ölen kardeşi Ahmet yaşamış gibi anlatır. Mehmet için yaşadığı aşk çok özeldir ve o güne kadar hiç kimseyle bu hikâyeyi paylaşmamıştır. İlk defa Gazeteci Kız'a anlatacaktır. Kendisi için bu denli özel bir hikâyeyi gün içinde başka insanlar tarafından bölüneceği endişesiyle sadece geceleri anlatan Mehmet, hikâyesine çocukluk yıllarında yaşadıklarını anlatarak başlar. Onun için önemli olan her ayrıntıyı Gazeteci Kız'la paylaşmak ister. Bu durumda Gazeteci Kız, her gece hikâyenin sonunda uyuyakalır. Hikâyesinin tamamını anlatıp bitirdiğinde Gazeteci Kız evine döner, Mehmet ise intihar eder. Mehmet'in ölümü üzerine gerçek kimliği ortaya çıkar. Okuyucu onun gerçek kimliğini Cumhuriyet Başsavcısı'nın verdiği takipsizlik kararından öğrenir.

Mehmet, annesi, babası ve ikiz kardeşi Ahmet ağır bir trafik kazası geçirirler. Bu kazada annesini, babasını ve ikiz kardeşini kaybeden Mehmet, anneanne ve dedesinin himayesinde büyür. Önce TED Koleji'nde, sonra ODTÜ'de okur ve inşaat mühendisi olur.

Mehmet çalışmak için gittiği Rusya'da Olga Pavlova adlı bir genç kızla tanışır ve ona ilk görüşte âşık olur. Ancak Mehmet Rusça, Olga da Türkçe ve İngilizce bilmemektedir. Bu yüzden ilişkilerini Mehmet'in iş arkadaşı Ludmilla'nın çevirmenliği eşliğinde yaşarlar.

Ludmilla, Mehmet ve Olga ile her an beraberdir. Dil sorunu yüzünden mecburen yaşanan bu üçlü ilişki bir süre sonra Ludmilla'nın da Olga'ya âşık olmasıyla beraber daha karmaşık bir hâl alır. Tıpkı Mehmet gibi Ludmilla da Olga'nın kendine has ışığından etkilenir.

Mehmet ve Olga'nın İstanbul'a yerleşme planları üzerine Ludmilla endişeye kapılır. Olga'dan ayrılmak, onu bir daha görememek Ludmilla için ölmek demektir. Ludmilla, Olga'dan ayrılmamak için bir plan yapar ve Mehmet'i Rus hükümetine karşı örgütlenen Çeçen komutan Muhammed Arslanov olduğu gerekçesiyle ihbar eder. Mehmet'in Çeçen komutanla sadece ismi değil aynı zamanda fiziksel özellikleri de benzetmektedir.

Mehmet tutuklanarak Çeçenistan'da Kızıl Ordu'ya ait bir üs olan Grozni'de hücreye atıldıktan bir hafta sonra gerçek Muhammed Arslanov öldürülür. Hem savaş hem de rejimin çöküşü aynı zamana denk geldiği için Mehmet hücrede unutulur. Bir buçuk yıl tek başına karanlık bir hücrede yaşamak zorunda bırakılır. Amerikalı bir gazetecinin hücreye gelmesi onun özgürlüğüne kavuşmasına vesile olur.

Mehmet özgürlüğüne kavuşur kavuşmaz Olga'yı aramaya başlar ve Olga'yı Ludmilla'nın yanında bulur. Fakat Olga artık onun sevdiği kadın değildir. Annesinden geçen ruhsal bir hastalıktan mustarip olan Olga, kendisinin öbür dünyadan gönderilen özel biri olduğuna inanmaktadır. Bazı zamanlar transa geçip meleklerle konuştuğunu iddia etmektedir. Aslında Olga bu durumu Mehmet'e anlatır; ama Ludmilla onun anlattıklarını Mehmet'e çevirmez ve başka şeyler söyler.

Mehmet, Olga'yı bulduğunda Olga, onu tanıyamayacak kadar hastadır. Bu durum karşısında Mehmet, onu Ludmilla ile bırakarak çaresizce gider. Şuursuz bir şekilde gece vakti karlı yollarda yürürken bir atın çarpmasıyla ağır bir travma geçirir. Bütün bu olayların sonunda Türkiye'ye döner ve Karadeniz kıyısındaki Podima köyüne yerleşerek münzevî bir hayat yaşar.

Eserin Psikanalitik Açıdan İncelenmesi

Edebî metinlerin ana figürünün büyük çoğunlukla insan olması sebebiyle bu metinlerde ana tema da daima insanla ilgilidir. Sağlık ve hastalık hâlleri insan hayatında önemli olduğu gibi edebî metinlerde de sağlık-hastalık karşıtlığı çok önemlidir. Hastalık hâlinin sağlık haline kıyasla hayatı daha fazla etkilemesi sebebiyle hastalıkla ilgili anlatımlar edebî metinlerde daima önemli bir yer tutar (Çıkla, 2016: 95). Kardeşimin Hikâyesi romanında da olaylar, psikolojik hastalıkları olan başkişi Mehmet etrafında şekillenir. Bu nedenle eser, edebiyat ve psikoloji ilişkisi üzerinden Mehmet merkezinde incelenecektir. Diğer roman kişilerine Mehmet'le ilişkileri nispetinde değinilecektir.

Mehmet'in Psikolojisine Dair Değerlendirmeler

Birçok psikoloğa göre, hayat boyu edinilen karakter yapılanmasının temelinde çocukluk döneminin diğer bütün dönemlere kıyasla çok daha fazla etkisi vardır. Psikolojinin öncü isimlerinden olan Freud, Adler, Jung, Lacan, Fromm ve ondan sonrakiler için çocukluk, kendisinden sonraki bütün dönemlerin aynası görevini görmekte ve bu tarafıyla da bütün ruhsal problemlerde mutlaka çocukluk dönemine gitmek gerekmektedir (Emre, 2006: 185-186). Freud, nevrozları tetikleyen nedenlerle ilgili yaptığı incelemeler sonucunda çocukluğun ilk yıllarına ulaşır ve çocukluk dönemi ile ilgili izlenimlerin, çoğu amnezide gömülmüş olsa da, bireyin

gelişimi üzerinde köklü izler bıraktığını ve gelecekte yaşayacağı herhangi bir sinir bozukluğunun oluşumunda etkili olduğunu tespit eder (Freud, 1925-1926/2016: 39).

Buna göre kişinin çocukluk yaşantıları yetişkinlik döneminde yaşadığı sorunların temelini oluşturmaktadır. Çocukken geçirdikleri trafik kazasında annesi, babası ve ikiz kardeşinin ölümü üzerine ilk ruhsal travmasını yaşayan Mehmet, yaşı itibariyle yaşadığı hadiseyi anlamlandırmakta güçlük çeker. Bütün ailesini kaybettiği kazadan sonra yattığı hastane odasında rüya, hayal ve gerçek birbirine karışır. Yalom'a göre (1980/2018, s.110), çocukların ölümün farkında olma ve ölüm korkularıyla başa çıkma stratejileri her zaman inkâr temellidir. Mehmet, hastanedeyken ailesinin ölüm haberini almasına rağmen bu durumu kabul etmek istemez. Uykuyla uyanıklık arasında babasını görür ve onunla konuşur. Böylece çocuk dünyasında babasının ölümünü inkâr eder.

Freud'a göre, erkek çocuk oedipal dönemde anneye karşı aşırı sevgi besler ve babasının yerine geçme girişimlerinde bulunabilir. Ancak Oedipus kompleksinin sona ermesiyle birlikte çocuk, babasıyla özdeşleşmeye başlar. Gizil (latent) dönemde, fallik dönemin sonunda çocuğun kendi cinsinden olan ebeveyniyle yaptığı özdeşim ve kendi cinsiyetine ilişkin toplumsal rolü güçlenir. Gizil dönemin başarılı bir biçimde atlatılmadığı durumlarda iki tür aksaklık ortaya çıkabilir. Çocuk içsel dürtülerinin denetimini sağlayamazsa, enerjisini “öğrenmeye” ve “beceri geliştirmeye” yönelmez ya da aşırı bir denetim mekanizması geliştirerek kişiliğinin gelişim yolunu kapatır ve obsesif¹ karakter yapısının yerleşmesine neden olur (Geçtan, 2020: 39,41). Mehmet, babasıyla özdeşim yaşadığı dönemde onun ani ölümü üzerine gizil dönemi sağlıklı bir şekilde atlatamamaya ilk travmasını yaşar. Mehmet, geçirdikleri kazada sadece babasını değil, annesini ve ikiz kardeşini de kaybeder. Bir anda bütün ailesinin ölümüyle karşı karşıya gelmek onun yaşamını zorlaştırır. Ailesinin ölümünden sonra anneanne ve dedesiyle yaşamaya başlayan Mehmet, iyi bir eğitim alır.

Mehmet, hayatındaki ikinci travmayı çalmak için gittiği Rusya'da yaşar; fakat Rusya'da yaşadığı olaydan sonra hem kendi hem de yaşamı tamamen değişir. Tamiri mümkün olmayacak şekilde ruhsal ve psikolojik sağlığını kaybeder.

Rusya'ya gitmesiyle beraber hayatı tamamen değişen Mehmet'in on sekiz ay kadar kaldığı hücrede yaşadıkları onu başka bir insana dönüştürür. Öyle ki hücreye giren Mehmet ile

---

¹ Obsesyon (Saplanlı). İstenmeyen, bunaltıcı olan ve bastırmaya, unutmaya yönelik çabalara rağmen istemsizce ve tekrar tekrar bilinç düzeyine sızarak kendini gösteren inatçı bir düşünce, dürtü veya imaj. Kişi bunları aşırı, rahatsız edici, kendine yabancı şeyler olarak hisseder. Bir şarkının sözleri ya da anlamsız ifadeler gibi iyi huylu olanların tersine, patolojik saplantılar usdışı bir niteliğe sahiptir ve kişinin iş veya toplumsal yaşamını engelleyecek ölçüde bilince ve davranışa egemen olabilir. Kaygıyı dindirmeye yönelik olarak bu saplantılara zorlanımlı davranışlar eşlik edebilir. Tipik saplantılar arasında kirlenme, başkalarına zarar verme veya başkalarını öldürme korkuları sayılabilir (Budak, 2017: 630-631).

hücreden çıkan Mehmet aynı insan değildir artık. Rusya’da tutuklandıktan sonra atıldığı hücrede kötü olaylar yaşayan Mehmet, zaman kavramını yitirir. Kendisine yönelik aşağılayıcı tavırları kanıksadığı için zihnen ve duygusal olarak ilkelleşir. Mehmet’in insanî özelliklerini yitirmesinde tek başına kaldığı hücrede hem tuvalet ihtiyacını gidermek hem de yemek yemek zorunda kalması, günün saatlerini ayırt edemeyecek derecede gün ışığından mahrum bırakılması ve on sekiz ay boyunca hiçbir insanla konuşma imkanının olmaması etkili olur.

Tutulduğu hücrede insanlık onuru ayaklar altına alınan Mehmet ruhen aşağılanır ve yaşadığı aşağılanma ile beraber bir dönüşüm geçirir. Mehmet’in yaşadığı bu durumu Jung, yeniden doğuş ifadesiyle açıklar. Jung’a göre:

Kişi yeniden doğuşu kutsal ritüellerle deneyimleyebildiği gibi öznel bir dönüşüm de yaşayabilir. Abaissement du niveau kavramıyla nitelenen ve bilinç geriliminin azalmasının söz konusu olduğu bu durumda insanın içinde artık hayat enerjisi kalmaz. Keyifsizlik ve iradesizlik çok büyük boyutlara ulaşabilir, kişilik parçalanıp bilinç bütünselliğini yitirebilir; kişilik unsurları kendi kendilerine bağımsız hareket etmeye başlayarak kişinin bilinci kontrolünün dışına çıkabilir ve bunların sonucunda duyum yitimi ya da sistematik unutkanlık görülebilir. Abaissement fiziksel ve psişik yorgunluk, bedensel hastalıklar, şiddetli duygulanımlar ve kişinin özgüvenini son derece yıpratın şok sonucunda ortaya çıkar. Abaissement kişilik üzerinde daraltıcı bir etkiye sebep olur. Kişinin özgüveni ile girişkenliğini azaltır ve zihinsel ufkunu daraltır. Sonunda olumsuz bir kişilik gelişimine yol açabilir ve bu özgün kişiliğin sahteleşmesi anlamına gelir (Jung, 1976/2020: 56-58).

Birbirini tetikleyen birçok hastalıktan mustarip olan eserin başkişisi Mehmet’in hastalıklarının ana kaynağı yaşadığı travmatik olaylardır. Mehmet, çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde yaşadığı travmatik olaylara ek olarak atın ona çifte atması sonucu fizikî bir travmaya da maruz kalır. Mehmet’in yaşadığı travmalar ve bu travmalardan sonra yakalandığı hastalıklara dair bilgiler Cumhuriyet Başsavcısı’nın hazırladığı raporda yer alır:

Mehmet ARSLAN’ın Borisov’da yaşadığı derin aşkın ve daha sonra bir yanlışlık sonucunda Çeçenistan’da tutuklanarak on sekiz ay hapis yatması sonucunda sevdiği kadını şoka uğrayacak biçimde kaybetmiş olmasının yarattığı ağır duygusal travmanın, Moskova’daki bir meydana at tepmesi sonucunda yaşadığı fizikî travma ile birleştiği, bir de buna bilinçaltında hâlâ yaşamakta olan çocukluk travmalarının da eklenmesi sonucunda tıp dalında “blunted affect” diye tabir edilen bir beyin anomalisinin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır (Livaneli, 2013: 318).

Mehmet, hapishaneden çıktıktan sonra ona iftara atarak haksız yere on sekiz ay hücrede tutulmasına sebep olan Ludmilla ile yüzleşir. Ludmilla'nın Olga ile yaşadığını öğrenir. O gece aynı zamanda Olga'nın akıl hastası olduğunu da öğrenir. Ludmilla'dan duydukları ve Olga'nın son hâlini görmesi Mehmet'i şoke eder. Ludmilla'nın evinden çıktıktan sonra Rusya'nın soğuk ve karlı sokaklarında şuursuzca yürürken bir atın çifte atması sonucunda fiziksel olarak yaralanır. Mehmet'in fiziksel, ruhsal ve psikolojik açıdan peş peşe aldığı darbeler sağlığını bozar.

Bütün bunların sonucunda psikolojide duygu sığılığı² olarak tanımlanan bir hastalığa yakalanan Mehmet, yaşadığı duygu sığılığı nedeniyle olaylara genel kabule uygun tepkiler veremez. Yakın arkadaşı olan Arzu'nun bir cinayete kurban gittiğini işittiği zaman nasıl tepki vermesi gerektiğini bilemeyen Mehmet, bir süre nasıl davranması gerektiğiyle ilgili düşünmek zorunda kalır.

Mehmet'in duygusal ve fiziksel travmalardan sonra yaşadığı duygu sığılığı, onda aynı zamanda temas savunmacılığı³ gelişmesine neden olmuştur. Bu sebeple insanlara dokunmaktan imtina eden Mehmet, rızası dışında kendisine dokunulduğunda aşırı tepkiler vermektedir. Romanda Gazeteci Kız, ona rızası dışında dokunur ve Mehmet ciddi bir sarsıntı geçirir.

Horney'e göre, mesafenin getirdiği nevrotik eğilimler, iş gördüğü sürece, kişiye güvenlik duygusu verir ve bunlar iş görmeyi bıraktıklarında kaygı uyandırır. Mesafeli kişi belli bir uzaklıkta durduğu sürece kendini görece güvende hisseder; herhangi bir nedenden ötürü alanına girilirse güvenliği tehdit edilmiş olur (Horney, 2017: 69).

Yaşadığı travmalar sonrası hem karşı cinsle hem de hemcinsleriyle olan fizikî münasebetini tamamen kesen Mehmet, kendi isteğiyle de kimseye dokunmamaktadır. Mehmet'in yaşadığı bu durum onu girdiği sosyal ortamlarda zor durumda bırakır. Arzu'nun evinde verdiği davete katılan Mehmet, kimseyle tokalaşmaması sebebiyle konukların alay konusu olur.

Mehmet, sabahları uykuyla uyanıklık arasında rüyalar görür. Bu rüyalar onun geçmişinden izler taşır. Hızla koşturan mor tavşanlar sıklıkla gördüğü rüyalardan biridir. Başına darbe aldığı için uzun süre hastanede yatan Mehmet, koma halinden çıkarken ilk kez bu rüyayı görür. Bazı sabahlar ise ona çarpan siyah atı rüyasında görür:

² Duygu sığılığı (blunted affect): Duyguların sığılaşması ve duygu ifadesinde belirgin bir azalmayla tanımlanan bir duygu durum bozukluğudur (Budak, 2017: 227).

³ Temas savunmacılığı (tactile defensiveness): Dokunmaya karşı aşırı duyarlılık. Bu tür duyarlılığı olan insanlar, dokunulduğu zaman geri çekilme, ağlama, bağırma ya da vurma gibi tepkiler gösterir (Budak, 2017: 711).

Ertesi sabah yine mor tavşanlarla uyanacağımı sanıyordum ama bu sefer çok ender yaşadığım bir görü belirdi: O korkunç iri, müthiş adaleli, derisi pırl pırl yanan siyah aygır, devasa bir koşu bandının üstüne çıkmış, dörtнала gidiyordu. Koşu bandının ayarı en yüksek hıza getirilmiş olmalıydı ki, aygır, modern lokomotifleri kışkandıracak bir süratle koşuyor, havayı ritmik olarak döven ayakları zorlukla görülebiliyordu. Sağrısı terden parlayan bu muhteşem yarattığı hayranlıkla seyrettim. Nallanmış ayakları koşu bandında o bildiğimiz dörtnal sesi çıkarıyordu. Ön ayaklarla arka ayaklar öyle bir armoni içindeydi ki, dünyada bundan daha uyumlu bir şey olamaz diye düşünüyordu insan. Müzik gibiydi, hatta daha mükemmeldi. Bu koşu, Ravel'in Bolero'sunun aşırı hızlandırılmış bir icrası gibi geliyordu bana. Simsiyah aygırın burun deliklerinden cehennem dumanları çıkıyordu (Livaneli, 2013: 164).

Mehmet'in gördüğü rüyaları art arda görülen dizi rüyalar olarak tanımlamak mümkündür. Jung, tek rüyanın yorumuna ehemmiyet vermez. Ona göre, belirli bir süre içinde ve art arda görülen dizi rüyalar anlam taşır. Dizi rüyalar bir kitabın bölümleri gibidir. Her bir bölüm bütüne bir şeyler katar ve her bir rüyadaki içerikler bir araya getirildiğinde anlamlı bir izlenime ulaşılabilir. Aslında dizi rüyalar aynı konuyu mütekerrir bir şekilde işlediği için dizi rüyaların incelenmesi, bunları gören kişinin zihnini en çok kurcalayan konuların ortaya çıkmasını sağlar (Geçtan, 2020: 187).

Buna göre Mehmet'in zihni aradan uzun zaman geçmiş olmasına rağmen hâlâ at tepmesi sonucu yaşadığı travmayla meşguldür. Mehmet'in rüyaları tekrarlanmaktadır. Sürekli aynı rüyaları gören Mehmet, her ne kadar Türkiye'ye yerleşse de ruhen ve zihnen Rusya'da yaşamaktadır. Olga'yla yeniden birlikte olmaya dair ümitlerini yitirdiği geceyi yaşamaya devam etmektedir.

Jung hem psişik, hem de sinir sisteminin fiziksel bir lezyonu durumundaki bir travmaya neden olan nesnel olayları içeren rüyaları tepkisel olarak tanımlamaktadır. Travmatik içeriğin sık sık tekrarlanarak yavaş yavaş özerklik kaybetmesi ve bu şekilde psişik hiyerarşide tekrar yerini alması, psişenin genel işlevi için çok önemlidir; ancak temelinde travmanın tekrarlanması anlamına gelen bu tarz rüyanın dengeleyici olduğu söylenemez. Bu rüyaların psişenin bölünmüş, özerk bir kısmını geri getirdiği açıktır; fakat rüyada tekrarlanan kısmın bilinçli bir şekilde özümsemesi, rüyayı belirleyen rahatsızlığa kesinlikle bir son vermez. Rüya tekrarlamaya devam eder ve travmatik uyarıcı kendini yok edene kadar da bu böyle sürer (Jung, 2015: 60).

Mehmet'in rüyasında gördüğü at, mitoloji ve folklorda yaygın bir arketiptir. Bir hayvan olarak insan dışı psişeyi, hayvanî tarafı, bilinçdışını temsil eder. Jung'a göre, insandan daha

aşağı bir hayvan olarak at, bedeninin alt tarafını ve oradan yukarı çıkan hayvani dürtüleri temsil eder. Bir içgüdü dalgası gibi insanı uzaklara taşır. Daha yüksek bir bilinç derecesine sahip olmayan bütün içgüdülü yaratıklar gibi o da paniklere gebedir (Jung, 2015: 125).

Mehmet, bu rüyayı Gazeteci Kız'ın onun eline dokunduğu günün gecesinde görür. Yıllardır hiç kimseye dokunamayan Mehmet, kendi rızası dışında da olsa uzun zaman sonra ilk defa bir kadının kendisine dokunmasının verdiği duygularla bu rüyayı görür. O dokunuş Mehmet'in hayvanî dürtülerini harekete geçirir. Rüyasında gördüğü dörtnala koşan at Mehmet'in geri dönülemez bir yola girdiğinin habercisidir. Mehmet'in rüyasındaki atın koşmasını Ravel'in Bolero'suna benzetmesi yine aşk acısı deneyimlemek zorunda kalacağını haber verir. Ancak bu sefer yaşayacağı aşk Mehmet'in dayanamayacağı bir şiddette gerçekleşecektir.

Mehmet, aşırı düzenlilik, mükemmeliyetçilik, katılık, uzlaşmazlık, aşırı özdenetim ve sorumluluk duygusu gibi özelliklerle tanımlanan saplantılı-zorlanımlı kişiliği (obsessive-compulsive personality) (Budak, 2017: 631) sebebiyle düzene çok düşkündür. Mehmet'in evinde mükemmel bir düzen hakimdir. Dolabındaki kıyafetler oldukça düzenlidir. Bütün kıyafetlerini sıcak ya da soğuk tutma özelliklerine göre tasnif eden Mehmet, kitaplarını da konularına göre tasnif edip ayrı odalara yerleştirir.

Mehmet sadece kendi hayatında değil her yerde, her şeyde bir intizam aramaktadır. Cinayet sebebiyle sık sık savcı tarafından ifadesi alınmak üzere adliyeye çağrılır. Bu ziyaretler sırasında Mehmet, savcının çarpık olan kravatından gözlerini alamaz. Savcıya yazdığı ihbar mektubunda savcının düzgün bağlayamadığı kravatından bahsetmesi ve nasıl bağlaması gerektiğine dair bilgi vermesi onun düzen takıntısı kişiliğine örnektir.

Mehmet, yaşadığı travmatik olaylar karşısında gerçeklerle yüzleşmeyi reddeder ve kendini ölmüş olan kardeşi Ahmet'in yerine koyar. Bir isim benzerliği yüzünden on sekiz ay hücrede tutulan Mehmet, yaşadığı bu durumun sebebinin ismi olduğunu düşünmektedir. Ona göre eğer adı Ahmet olsaydı tutuklanmazdı ve hücreye atıldıktan sonra yaşamak durumunda kaldığı travmatik olayları yaşamazdı.

Rusya'da yaşadıklarından sonra Türkiye'ye dönüp Podima köyüne yerleşen Mehmet, bundan sonra hayatına ölen ikiz kardeşi Ahmet'in ismini kullanarak devam eder. Kendisini kardeşinin yerine koyarken kardeşini de kendi yerine koyan ve başından geçenleri kardeşi yaşamış gibi kabul eden Mehmet, Gazeteci Kız'a yaşadığı büyük aşkı kardeşinin ağzından anlatır. Olga'ya âşık olan, hücrede aylarca yatan, atın çifte atması sonucu hastalanan kişinin Ahmet olduğunu söyler.

Savunma mekanizmaları Freud'un psikoloji bilimine kazandırdığı önemli terimlerden biridir (Emre, 2016: 41). Tüm ilkel savunma mekanizmaları etraftaki tehlikelerin varlığını yadsıma amacı güder. Eğer insan, tehlikeyle baş edemez ya da ondan kaçamazsa, başvurabileceği tek yol, bu tehlikeyi yok saymak olur. Birçok insan katlanılması güç bir felaket ya da yenilgiyle karşılaştığında, "Bu olanlar gerçekten benim başıma gelmiş olamaz!" duygusunu yaşar. Tatsız bir gerçek bazı anlarda kabul edilir, bazı anlarda ise yadsınır ve bu durum, olayın etkisi geçiştirilmesine ya da bastırılmasına kadar sürdürülür (Geçtan, 2020: 77-79).

Mehmet, yaşadıklarına yadsıma savunma mekanizması sayesinde tahammül eder; fakat Gazeteci Kız'a yaşadığı aşk hikâyesini anlatmasıyla beraber her şeyle yeniden yüzleşmek zorunda kalır. Bunun sonucunda bütün yaşananların aslında kendi hikâyesi olduğu gerçeğinden kaçamaz.

Otto Rank'a göre, insanın bağımsız bir varlık olarak yaşayabilmesi için başkasıyla sürdürdüğü ortak yaşamının sona ermesi gerekir. Ancak insan, bağımsızlığa doğru attığı her adımı ürkütücü bir tehdit olarak yaşar. Başkalarından farklı davrandığı oranda reddedilme veya sevgiyi yitirme olasılığının artması ve kendisine yön vermede yenilgiyle karşılaşma olasılığı sürekli korkmasına neden olur. Rank'ın yaşam korkusu dediği bu duygu, gerçekte insanın kendi yaşamını sürdürmekten korkmasıdır (Geçtan, 2020: 208).

Mehmet, çocukluğundan itibaren ölüm, hastalık, terk edilme gibi sebeplerle sevdiği insanlardan ayrılmak zorunda kalmıştır. Annesinden, babasından, kardeşinden, dedesinden ve anneannesinden ölüm sebebiyle ayrılırken, sevdiği kadın Olga'dan hastalığı sebebiyle ayrılmak/uzaklaşmak zorunda kalır. Bütün bu ayrılıkların ardında da travmatik bir hikâye yatmaktadır. Bunca ayrılıktan sonra tekrardan birine bağlanmak Mehmet için çok zordur. Mehmet için aslında zor olan bağlanmak değil bir kez daha ayrılığa ya da reddedilmeye dayanamayacak olmasıdır.

Mehmet, ilk başlarda sadece oyun oynadığı Gazeteci Kız'a zamanla âşık olur. Gazeteci Kız'a duyduğu aşkın karşılıksız olduğunu anlaması ve geçmişinde yaşadıklarını hatırlaması senkronize bir şekilde gelişir. İlk başlarda Gazeteci Kız'la oyun oynayan Mehmet, zamanla genç kızın dişiliğinden etkilenir. İlişkilerinin "efendisi" iken aşk yüzünden "köle"si konumuna düşer.

Gazeteci Kız'ı öpmesiyle beraber Olga ile yaşadıkları zihninde canlanır Mehmet'in ve o güne kadar inkâr ettiği her şey hatırına gelir. Ancak hatırladığı anılar bir aşk acısına daha dayanacak gücü olmadığı için onu ölüme götürür. Mehmet'in romanın başında yer alan hayatla

İlgili düşüncelerinden hareketle bu çıkarıma ulaşmak mümkündür: “Kendimi, yüz yaşına kadar sağlıklı yaşamaya hazırlıyordum. Bunun için her gün kullandığım besin takviyelerini planlıyordum, internette bu konuda bilimsel makaleler okuyordum. Çünkü insanın hayattaki başlıca görevi kendine iyi bakması ve mümkün olduğu kadar uzun yaşamasıdır.” (Livaneli, 2013: 40).

Gazeteci Kız'la tanışmadan önce uzun ve sağlıklı bir yaşam için çabalayan Mehmet'in intiharının sebebi karşılıksız aşktır. Lacan, “Aşk, karşılığında sevilme talebi barındırır. Sevmek, sevilmeyi istemektir” der (Fink, 2016/2019: 330). Gazeteci Kız'ın kendisiyle aynı duyguları paylaşmadığının farkında olan Mehmet, ikinci kez sevilmeden sevmeye katlanamayacağını bildiği için ölmeyi tercih eder. Mehmet, bütün hikâyesini anlattıktan sonra Gazeteci Kız'ın evine döneceğini bilir. Onun gidişini ertelemek için hikâyesini bütün ayrıntılarıyla anlatır. Gazeteci Kız'ın evden gitmesiyle ölmeye karar verir. Çünkü Mehmet'in bir kez daha sevdiği insanı kaybetmeye dayanacak gücü yoktur.

Onun intihar biçimi sevilmeye ne kadar ihtiyacı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. İnsanlara dokunamadığından sarılma duygusunu tatmin etmek için yaptığı “Sevgili” adını verdiği kucaklama makinesinin ayarını yükselten Mehmet, “Sevgili”nin kollarında son nefesini verir. Mehmet, bu davranışıyla sadece bir makinayla karşılıklı iletişim kurabileceğini göstermektedir.

Mekân-Kişi İlişkisi Üzerinden Mehmet'in Psikolojisine Bir Bakış

Romanda Mehmet, genel itibarıyla kapalı ortamlarda yer alır. Anneanesi ile yaşadığı ev, Rusya'da çalıştığı ofis, Olga'nın evi, kaldığı oteller, tutulduğu hücre ve son olarak Podima köyünde yaşadığı ev romanda mekân olarak kullanılır. Bu saydıklarımızın hepsi kapalı mekânlardır ve kapalı mekânlar ile roman kişisi arasındaki ilişki irdelenmelidir. Bazı insanlar içe dönüktürler, yalnızlığı, inzivaya çekilmeyi severler. Bireysel, felsefî, metafizik anlamda zihinsel faaliyetlerle uğraşırlar. Bu tür kişiler, kendi varoluşlarını ancak kapalı mekânlarda gerçekleştirebilirler (Çetin, 2013: 134). Mehmet içe dönük bir insandır ve romanda tercih edilen mekânlar ile onun kişiliği tam bir uyum içindedir. Arzu'nun evinde verdiği davette, insanlardan sıkılan ve yalnız kalabileceği bir odaya çekilerek orada kitap okumayı tercih eden Mehmet, mecburen insanların arasına karıştığı vakitlerde bile yalnız kalmak ister. Geçirdiği travmalardan sonra bu hâle gelen Mehmet, hastalanmadan önce sosyal hayatın içinde olan, arkadaşlarıyla vakit geçirmekten ve sohbet etmekten keyif alan biridir.

Rusya'da yaşadığı travmaların ardından Türkiye'ye dönüp Podima köyünde münzevî bir hayat yaşamayı tercih eden Mehmet, kendini kitaplara adar. Bütün zamanını edebiyat ile

ilgili eserler okuyarak ve yazı yazarak geçirir. Mehmet'in sadece edebiyat ile ilgili eserler okumasının sebebi psikoloji, felsefe gibi kitaplarda aradığını bulamamasıdır. Ona göre insanın duygularını anlatan ve psikolojik derinliklerine inebilen tek alan edebiyattır.

İnsanlarla bir arada olmaktan ve onlarla konuşmaktan keyif almayan Mehmet, yaşadıkları karşısında düşündüklerini yazmayı tercih eder. Arzu'nun ölüm haberini aldıktan sonra ölüme dair tasavvurlarını yazıya döker. Mehmet, ayrıca deneme çalışmaları da yapar. “Unutma Erdemi” adını verdiği son deneme yazısı için hem Batılı filozofların hem de Doğu'nun önde gelen düşünürlerinin görüşlerinden faydalanmaya çalışır. Mehmet'in “unutma” üzerine yazı kaleme alması kendi durumuna dair içsel bir hesaplaşmadır. Esasen o, yaşadıklarını unutmuş bir insan değildir; fakat yaşadıklarını reddeden bir insandır. Mehmet, aslında yaşadıklarını unutmak istemektedir.

Mehmet, yaşadığı travmalardan sonra yatay hayattan dikey hayata doğru bir geçiş yaparak iç dünyasına yönelir. Nihan Kaya'ya göre yatay hayat, zaman ve mekânın sınırları ile çevrelenmiş olup onu belirleyen unsurlar açık, somut ve objektiftir. Dikey hayat ise eşyanın iç hakikatini oluşturan ve insanın da iç dünyasını içine alan görünmez ve sınırları olmayan soyut bir hayattır. İnsan dikey bir kanal yakalayıp yatay âlemden daha derine inmeye başladığında, fiziki olarak yavaşlamaya ya da durmaya mecbur kalır ve dikey yönde ilerledikçe somut hayatla olan bağlantı zayıflar (Kaya, 2020: 15-16).

İçe döndükçe somut hayatla olan bağlantısı zayıflayan Mehmet hayatını okumaya ve yazmaya adar. Gerçekte olmayan roman kişileri onun arkadaşı, dostu olur. Yazdıkları ise kendi gerçekliğinin bir yansımasıdır.

Mehmet ile İlişkili Diğer Roman Kişilerinin Psikolojik Durumlarının Değerlendirmesi

Ludmilla

Mehmet, haksız yere hapiste yatmasına sebep olan kişinin Ludmilla olduğunu öğrendiğinde büyük bir şaşkınlık yaşar; çünkü bunun için Mehmet'e göre görünürde hiçbir sebep yoktur. Günlerce yaptığı araştırmalar sonucunda nihayet Ludmilla ile görüşme fırsatı bulan Mehmet'in niyeti Ludmilla'ya zarar vermek değil, sadece yaptığı kötülüğün nedenini öğrenmektir. Mehmet'in ısrarlı soruları karşısında dayanamayıp kendisinin de Olga'ya âşık olduğunu itiraf eden Ludmilla, lezbiyen olduğu gerçeğini kabul etmez. Ona göre daha önce eşcinsel bir deneyim yaşamadığı için Olga'ya karşı hissettikleri bedensel hazlarla açıklanamayacak kadar yücedir. Ludmilla, Mehmet ve Olga arasında çevirmenlik yaparken Olga'ya âşık olur. Bu noktada Ludmilla ve Olga arasındaki bağ, anadilleri Rusça olur.

Mehmet'in Olga'ya söylediği aşka dair sözleri çevirirken kendisi ile Olga'nın sevgili olduğunu düşünür.

Ludmilla'nın bu sözleri Jung'un kolektif bilinçdışı kavramını yansıtmaktadır. Kolektif bilinçdışı Jung'un birincil imgeler diye adlandırdığı gizil imgeler topluluğundan oluşur. Bu imgeler psişenin⁴ ilk gelişim aşamasını oluşturur ve insana atalarından aktarılır. Bu ırksal imgeler insanın, vaktiyle atalarının geliştirdiği davranışlara benzerlik göstermesine neden olan eğilimler ve gizil güçlerdir. İnsan doğarken belirli eğilimlerini de beraberinde getirir, düşünme, hissetme, algılama ve davranış gibi. Bu eğilimlerin ve gizil imgelerin gelişimini ve dışa vurumunu bireyin kişisel yaşantısı biçimlendirir (Geçtan, 2020: 167).

Ludmilla, Olga'ya olan duygularını ortak bir tarihe sahip olmalarıyla açıklar. Ona göre "I love you" ile "Ya tebya lyublyu" aynı şey değildir. Her ikisi de "Seni seviyorum" anlamına gelirken, ana dilinde söylediğinde birçok anlamı içine katmaktadır. Kendi ortak tarihlerinin anlatılarını, aşklarını, edebiyatını çağrıştırmaktadır. Bu da Olga ve Ludmilla'yı ortak bir paydada buluşturmaktadır.

Olga

Mehmet'in Rusya'da tanışıp ilk görüşte âşık olduğu Olga da aslında Mehmet'i sevmektedir. Ludmilla onları ayırana kadar ilişkilerinde her şey yolunda görünür. Olga, Mehmet'in bilmediği bir hastalıktan mustariptir. Mehmet, tutuklu kaldığı hücreden çıktıktan sonra Olga'nın hastalığına dair bilgileri Ludmilla'dan öğrenir. Olga annesinden geçen ruhsal bir hastalığa yakalanır. Bu yüzden kendisinin bu dünyaya ait olmadığına, öbür dünyadan gönderilmiş bir elçi olduğuna inanmaktadır. Zaman zaman transa geçen Olga, melekleri gördüğüne ve onlarla konuştuğuna inanmaktadır.

Olga'nın öteki dünyadan gönderilmiş bir mesajcı olduğuna inanması, melekleri gördüğünü ve onlarla konuştuğunu iddia etmesi, trans⁵ sonrası derin bir melankoliye sürüklenmesi gibi semptomlar psikoz emareleridir. Olga'nın hastalığının seyri paranoya ve şizofreni ile birlikte ilerler.

Psikozu kişiliğin bütünündeki rahatsızlıklar olan tanımlayan Michel Foucault'ya göre bu hastalık, düşünmede bir aksama meydana getirdiği gibi mizacın ve duygusal yaşamın

⁴ Psişe: Jung ekolünde kişiliğin tümü psişe olarak adlandırılır (Geçtan, 2020: 163).

⁵ Trans: 1. Özgün anlamıyla yaşamdan ölüme geçiş. 2. Bilinçte ve uyarıcılara tepkilerde belirgin düşüşle tanımlanan uykuya benzer bir bilinç durumu. 3. Terim ayrıca hipnotik durum için de kullanılır. Bu anlamıyla trans, hafif, orta ve derin düzeylerde gerçekleşebilir. İlki gözleri açamama, kol ve bacaklarda katılaşma veya hareketsizlik, ellerde duyarsızlık gibi durumlarla, ikincisi buna ek olarak kısmî amnezi, hipnoz sonrası amnezi ve telkine açıklıkla, sonuncusu ise bunlara ek olarak tam bir uyurgezerlik, halüsinasyonlar ve hipoestezilerle tanımlanır (Budak, 2017: 738).

farklılaşmasına da sebep olur. Genel olarak psikoza içinde paranoid , hebefrenik ve katatonik sendromlarıyla beraber şizofreninin tüm grupları ve paranoya yer almaktadır (Foucault, 1954/2013: 14-15).

Olga'nın hastalığı Mehmet hapisten çıktığında iyice ilerlemiş vaziyettedir. Bu sebeple Olga, Mehmet'i tanıyamaz. Artık Olga için önemli ve değerli olan tek insan Ludmilla'dır.

Ali

Ali, öldürülen Arzu'nun kocasıdır. Karısının ölümü onu bir hayli sarsar. Arzu'yu yâd etmek için karısının sık sık görüştüğü Mehmet'i ziyaret eder. Arzu'nun arkadaşlarıyla sohbet etmek Ali'ye iyi gelir çünkü. Ali, bu konuda o kadar ileri gider ki nemfomani⁶ olarak adlandırılan psikoseksüel bir bozukluk yaşayan Arzu'nun beraber olduğu erkeklerle bile Arzu'nun anılarını paylaşmak adına tanışıp görüşmek ister. Ali için Arzu'nun kendisini aldattığı erkekler bir rakip değildir. Aynı bedene dokundukları, sarıldıkları, kokladıkları için aralarında bir yakınlık vardır. Ali, Arzu'ya duyduğu aşkın kıskançlık sınırlarını aştığını ve onu mutlu eden her şeyin / herkesin kendisini de mutlu edeceğini düşünmektedir.⁷

Gazeteci Kız

Gazeteci Kız'ın roman boyunca ismi hiç telaffuz edilmezken dudakları leitmotiv bir unsur olarak sık sık kullanılır. Mehmet'e göre Gazeteci Kız'ın üzüntüsü, mutluluğu ve öfkesi daima dudaklarına yansır. Bu durum Mehmet'in iç monolog yoluyla yaptığı konuşmalarda okuyucuya verilir.

Mehmet'in Gazeteci Kız'ın dudaklarına olan alakası fetişizm ile ilgili bir durumdur. Fetişizmi cinsel nesnenin yerini alan şeyler olarak tanımlayan Freud'a (1905/2020) göre fetişizm durumlarında, normal cinsel amaca doğru eğilim gücü yitirilir. Normal aşkta, özellikle cinsel amaca varılamayacak ya da tatmin olunamayacak gibi görünen dönemde düzenli olarak fetişizm bulunur (Freud, 1905/2020: 50-51).

Mehmet, temas savunmacılığı hastalığı nedeniyle hiç kimseyle fiziksel temas kuramamaktadır. Bu sebeple âşık olduğu halde hiçbir zaman beraber olamayacağı Gazeteci Kız'ın dudakları onun için cinsel nesnenin yerini tutmaktadır.

⁶ Nemfomani: Cinsel ilişki arzuları doyumsuz olan ve birçok erkekle ilişki kuran kadınlar için kullanılan bir terim (Budak, 2017: 512).

⁷ Aşk hastalığı olarak tanımlayan İbn Hazm'a göre, aşk göz açtırmayan bir derttir. Bu derdin ilacı, acısıyla oranlı olmalıdır. Bu öyle bir hastalıktır ki, hasta zevk alır. Öyle bir acıdır ki dert sahibi arzu eder. Bu derde kim uğrarsa artık iyileşmek istemez. Aşk insana, vaktiyle iğrendiği şeyleri süslü püslü gösterir. Kendisine zor gibi gözükken şeyleri kolay gösterir. Doğuştan olan huyları ve doğal eğilimleri değiştirecek kadar ileri gider (İbn Hazm,2015: 45).

Sonuç

Psikolojik verilerden faydalanarak incelediğimiz romanın başkişisi Mehmet, küçük yaşta bütün ailesini kaybeder, yetişkin bir insan olduğunda hücrede uzun süre tutsak edilir. Daha sonra sevgilisinden ayrılır ve hemen ardından fizikî bir darbeye maruz kalır. Bu yaşananlar onun psikolojisi üzerinde derin bir tahribata sebep olur. Bu olaylar silsilesi Mehmet'in duygu sığılığı denilen bir hastalığa yakalanmasına sebep olur. Bu hastalık aynı zamanda temas savunmacılığını geliştirdiği için Mehmet, insanlara hiçbir şekilde dokunamaz. Saplantılı-zorlanımlı kişiliği ise takıntılı bir düzen anlayışına sahip olmasına neden olur. Mehmet yaşadığı psikolojik hastalıklar sonucunda içe dönük bir insan olarak hayatına devam eder.

Diğer roman kişilerinden Olga, şizofreni ve paranoya ile birlikte seyreden psikoz hastalığıyla mücadele etmektedir. Olga'ya âşık olan Ludmilla, eşcinsel bir eğilim içindedir. Ali, karısı Arzu'ya kendini kaybedecek derecede âşıktır.

Bu çalışmada Ö. Zülfü Livaneli'nin eserini oluştururken psikanalizin verilerinden faydalanarak psikolojik olguları romanda hem fon hem de konu olarak kullandığını tespit ettik. Başkişinin mustarip olduğu psikolojik hastalıklar sebepleriyle beraber roman kurgusu içinde okuyucuya verilmiştir. Başkişinin yanı sıra yardımcı kişilerin de psikolojileri ve ruh sağlıkları eserde konu edilmiştir. Bu yönüyle Kardeşimin Hikâyesi'nin psikolojik bir roman olduğu söylenebilir.

Yazar, kitabının teşekkür kısmında bir arkadaşının “İnsanların duyguları olmasaydı her şey ne kadar kolaylaşırdı” sözünün kitabın temelini oluşturduğunu söyler. Romanın çıkış noktası ile roman kurgusu mukayese edildiğinde romanın temel izleği bireyin insanî duygulardan kendini soyutlayamayacağıdır. Zira romanın başkişisi Mehmet, duygu sığılığı hastalığı sebebiyle duygularını yitirmiş biri olmasına rağmen aşkın etkisi altına girmekten kurtulamaz.

Yazar Katkıları: Metnin tamamı tek yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çıkar Beyanı: Bu çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

Budak, S. (2017). *Psikoloji sözlüğü*, (5. baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Çetin, N. (2013). *Roman çözümleme yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.

Çıkla, S. (2016). *Edebiyat ve hastalık* (1. baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.

Emre, İ. (2006). *Edebiyat ve psikoloji* (2. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Fink, B. (2019). *Lacan'da aşk: VIII. Seminer aktarım üstüne bir inceleme*, (E. O. Gezmiş, Z. Oğuz, çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Freud, S. (2016). *Otobiyografi* (1. baskı). (A. Demir, çev.). İstanbul: Pinhan Yayınları.
- Freud, S. (2020). *Cinsellik üzerine* (23.baskı). (A. A. Öneş, çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Foucault, M. (2013). *Akıl Hastalığı ve Psikoloji*, (E. Bayoğlu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Geçtan, E. (2020). *Psikanaliz ve sonrası* (17. baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Horney, K. (2017). *İçsel çatışmalarımız* (4. baskı). (Z. Koçak, çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Huyugüzel, Ö. F. (2018). *Eleştiri terimleri sözlüğü* (1. baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.
- İbn Hazm. (2015). *Güvercin gerdanlığı*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Jung, C. G. (2015). *Rüyalar* (1. baskı). (A. Kayapalı, çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C. G. (2020). *Dört arketip* (7. baskı). (Z. A. Yılmaz, çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaya, N. (2020). *Yazma cesareti* (3. baskı). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Livaneli, Z. (2013). *Kardeşimin hikâyesi* (125.baskı). İstanbul: Doğan Kitap.
- Yalom, I. (2018). *Varoluşçu psikoterapi* (1. baskı). (Z. Babayigit, çev.). İstanbul: Pegasus Yayınları.